

**Een archeologisch inventariserend
onderzoek (IVO) door middel van
bureau-onderzoek en karterend
veldonderzoek op een terrein aan de
Drentse Poort 18, Nieuw-Buinen,
gemeente Borger-Odoorn (Dr.)**

H. Buitenhuis

ARC-Rapporten 2007-48

Groningen
25 juli 2007
ISSN 1574-6887

Colofon

Een archeologisch inventariserend onderzoek (IVO) door middel van bureau-onderzoek en karterend veldonderzoek op een terrein aan de Drentse Poort 18, Nieuw-Buinen, gemeente Borger-Odoorn (Dr.)

ARC-Rapporten 2007/48
ARC-Projectcode 2007/146

Opdrachtgever
Tandra Tekenservice bv, Nieuw-Buinen
Bevoegd gezag
Drents Plateau, dr. W.A.B. van der Sanden
Beheer en plaats van documentatie
Archaeological Research & Consultancy

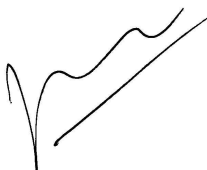
ARCHIS nummer bureau-onderzoek
23628
ARCHIS nummer booronderzoek
23629

Tekst
H. Buitenhuis
Afbeeldingen
H. Buitenhuis
Redactie
A. Ufkes
Eindredactie
J. Schoneveld

Status
definitieve versie

Autorisatie — J. Schoneveld

Uitgegeven door
ARC bv
Postbus 41018
9701 CA Groningen

ISSN 1574-6887

Groningen, 25 juli 2007

Een recente lijst van de ARC-Rapporten is te vinden op www.arcbv.nl

1 Inleiding

1.1 Aanleiding van het onderzoek

Aanleiding tot het uitvoeren van onderhavig onderzoek vormt de voorgenomen bouw van een loods op een terrein aan de Drentse Poort 18 te Nieuw-Buinen, gemeente Borger-Odoorn (Dr.). Omdat de werkzaamheden gepaard zullen gaan met bodemversturende ingrepen is voorafgaand hieraan een archeologisch onderzoek noodzakelijk. Dit is in overeenstemming met het Verdrag van Malta, dat de bescherming van het cultureel erfgoed beoogt.

In opdracht van Tandra TekenService bv te Nieuw-Buinen heeft Archaeological Research & Consultancy (ARC bv) het archeologisch onderzoek uitgevoerd. Voorafgaand aan het veldwerk is op 23 juli 2007 een voorbereidende bureau-studie verricht door dr. H. Buitenhuis. Het inventariserend veldonderzoek (IVO) door middel van een geo-archeologisch booronderzoek en waar mogelijk een aanvullende oppervlaktekartering vond plaats op 24 juli 2007 en werd eveneens verricht door H. Buitenhuis. Het archeologisch onderzoek is uitgevoerd conform de eisen die gesteld worden in de Kwaliteitsnorm voor de Nederlandse Archeologie (KNA), versie 3.1.¹ en de Richtlijnen van de Provincie Drenthe.

1.2 Ligging van het onderzoeksgebied

Het onderzoeksterrein is gelegen aan de Drentse Poort 18 te Nieuw-Buinen, gemeente Odoorn-Borger (afb. 1 en 2). Het is gelegen op een nieuw bedrijventerrein en bestond tijdens het onderzoek uit een grasveld. Het terrein heeft een oppervlak van 1000 m².

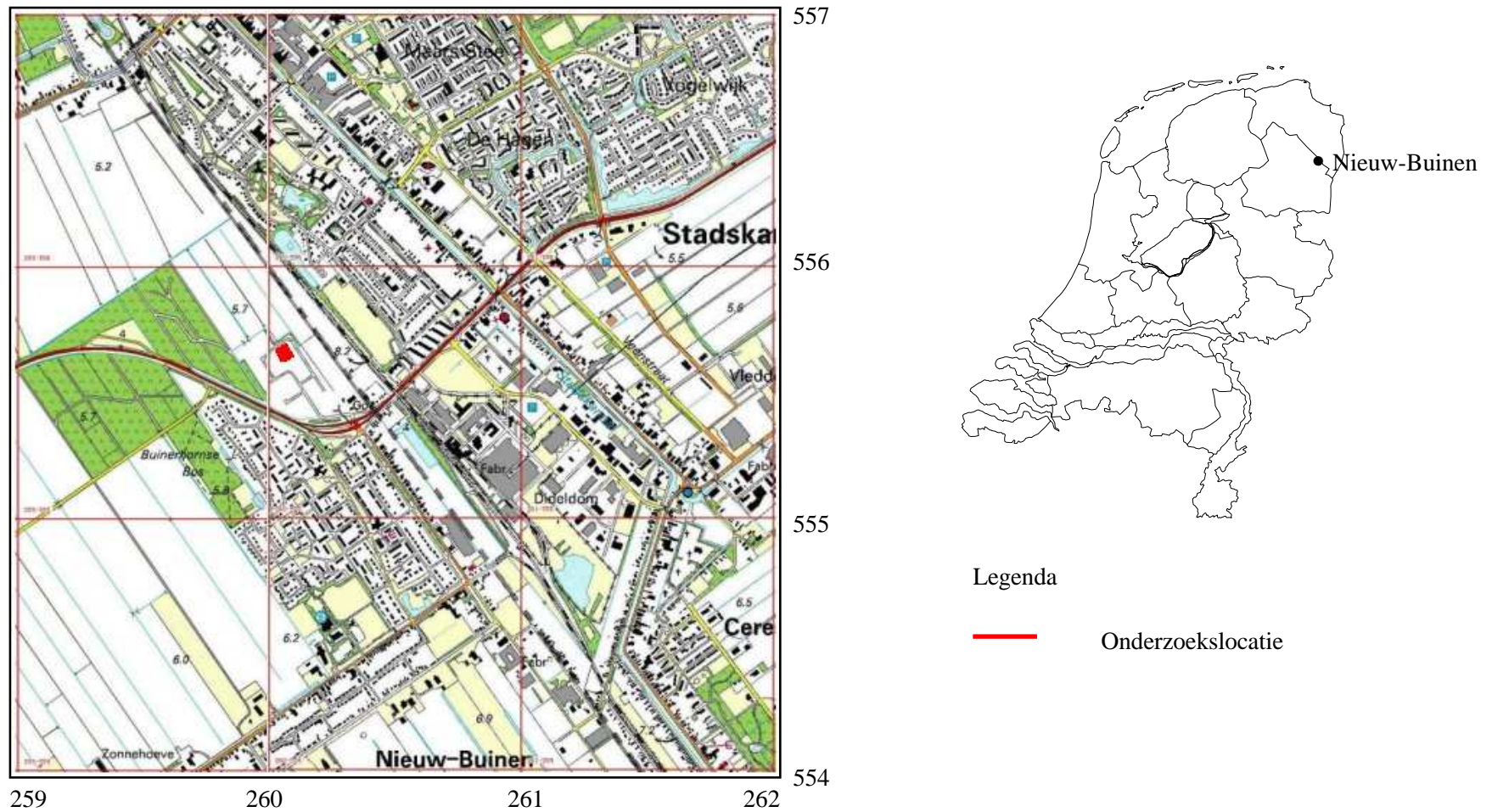
1.3 Objectgegevens

Provincie	Drenthe
Gemeente	Borger-Odoorn
Plaats	Nieuw-Buinen
Toponiem	Drentse poort 18
Kaartblad	13C
Coördinaten	260.022/555.670 (N) 260.054/555.692 (O) 260.082/555.652 (Z) 260.051/555.634 (W)
Type bodem	moerige podzolgrond (Wp-V)
Geomorfologie	laaggelegen veenkoloniale ontginningsvlakte (2M44)

1.4 Doel van het onderzoek

Doel van het bureau-onderzoek is het verkrijgen van inzicht in bekende en te verwachten archeologische waarden in en om het plangebied. Op basis van de verworven informatie wordt een archeologisch verwachtingsmodel voor de onderzoekslocatie opgesteld. Het inventariserend veldonderzoek (IVO) dient ertoe, het voorge-

¹De inhoud van de KNA kan worden geraadpleegd op www.sikb.nl

Afbeelding 1 Topografische kaart van de onderzoekslocatie (in rood) en omgeving, voorzien van RD-coördinaten. Bron: Topografische Dienst Nederland.

stelde verwachtingsmodel te verifiëren en met veldwaarnemingen te completeren. Aan de hand van de op deze wijze verkregen gegevens wordt vastgesteld of er archeologische resten in het plangebied aanwezig (kunnen) zijn, wat de potentiële aard en omvang hiervan is en of de voorgenomen werkzaamheden in het plangebied eventueel een bedreiging vormen voor het bodemarchief. Indien dit het geval is wordt geadviseerd op welke wijze hiermee in het vervolgtraject van de plannen rekening dient te worden gehouden.

1.5 Werkwijze

Bureau-onderzoek

Voor het bureau-onderzoek wordt bronnenmateriaal uit diverse disciplines geraadpleegd en geïntegreerd tot een archeologisch verwachtingsmodel. Gegevens met betrekking tot bekende en te verwachten archeologische waarden worden onder meer ontleend aan Archis.² Voor een goede beeldvorming van de ontstaansgeschiedenis van en de bodemopbouw binnen het plangebied worden geomorfologische en bodemkundige kaarten geraadpleegd. Getracht is, om informatie met betrekking tot bekende verstoringen in de bodem te achterhalen. Voor een overzicht van de historische en subrecente situatie van het plangebied is topografisch-historisch kaartmateriaal bekeken. Tenslotte zijn de resultaten van voorgaand archeologisch onderzoek – gepubliceerd in archeologische rapporten – nagetrokken op relevantie en bruikbaarheid voor het onderhavige onderzoek.

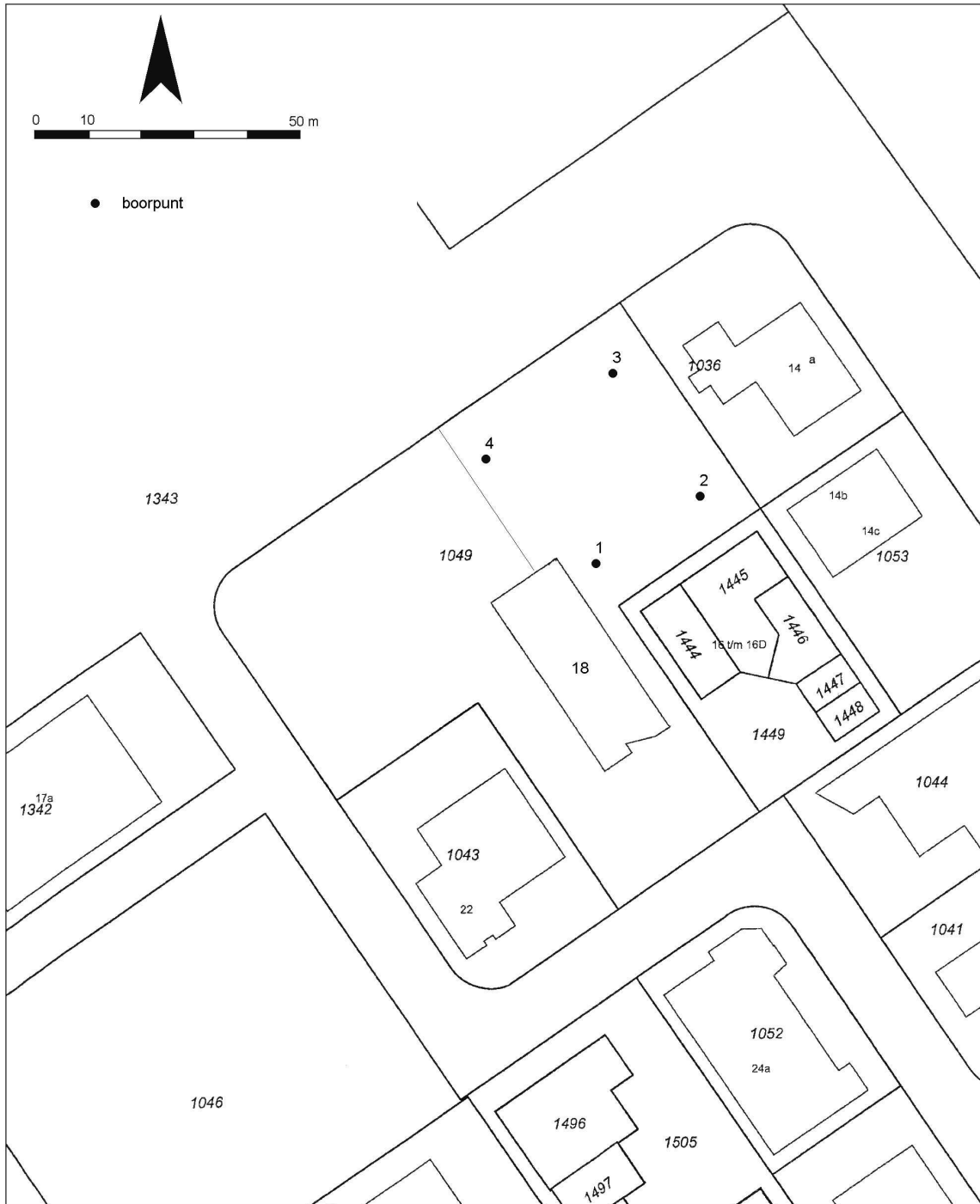
Inventariserend Veldonderzoek (IVO)

Op het onderzoeksterrein zijn in totaal vier boringen gezet ten behoeve van de archeologie (zie bijlage 1 en afb. 2). Deze boringen zijn verspreid over het terrein gezet om een juiste, algehele, indruk van de bodemopbouw te kunnen krijgen.

De boorkernen zijn zorgvuldig uitgelegd, waarbij de opeenvolgende bodemlagen precies konden worden beschreven en opgemeten. Vervolgens is de bodemopbouw per boring beschreven en is er gelet op de aanwezigheid van archeologische indicatoren zoals aardewerkfragmenten, houtskool, fosfaatvlekken, vuursteen, natuursteen, verbrand leem en bot. Alle boorkernen zijn daarna verzameld om gezeefd te worden.

Voor het boren is gebruik gemaakt van een verlengbare edelmanboor met een diameter van 12 cm. Naast het boren is, voor zover mogelijk, een oppervlaktekartering uitgevoerd, bestaande uit het afflopen van het gehele terrein en het inspecteren van allerlei ontsluitingen waaronder molshopen. De vondstzichtbaarheid was zeer slecht als gevolg van dichte begroeiing met gras.

²Het digitale archeologische informatiesysteem voor Nederland waarvan de Archeologische Monumenten Kaart (AMK) en de Indicatieve Kaart van Archeologische Waarden (IKAW) deel uitmaken.

Afbeelding 2 Locatie van het onderzoeksterrein en de boorpunten op een uitsnede van de kadastrale kaart.
Kaart: H. Buitenhuis.

2 Bureau-onderzoek

2.1 Beschrijving van het onderzoeksgebied

De diepere ondergrond van het onderzoeksterrein bestaat uit een met dekzand opgevuld oerstroombal. In de derde ijstijd, het Saalien, is er keileem in de ondergrond afgezet (Formatie van Drenthe). Waarschijnlijk als gevolg van fluviatiele erosie is veel van het keileem weer verdwenen. In de laatste ijstijd, het Weichselien, is het oerstroombal opgevuld met een dik pakket dekzand (Laagpakket van Wierden). Dit pleistocene dekzand vertoont microreliëf in de vorm van dekzandkoppen en -ruggen. In het Holoceen, vanaf circa 10.000 jaar geleden, leidde grondwaterstijging tot veenvorming in het gebied (Berendsen 1997). Hierdoor raakte het pleistocene dekzand geleidelijk bedekt met een veenpakket. De verhogingen in het landschap bleven, tot dat ze met veen overdekt raakten, aantrekkelijke bewoningsplaatsen.

Bij de veenwinning in dit gebied, aan het einde van de 19e eeuw, is het terrein opgedeeld in smalle percelen, die door sloten van elkaar gescheiden zijn. Als gevolg van de veenontginningen is in veel gevallen de top van het pleistocene zand aangetast. Op de geomorfologische kaart en de bodemkaart van Nederland wordt het gebied aangeduid als een laaggelegen veenontginningsvlakte met een moerige podzol.

2.2 Bekende archeologische waarden

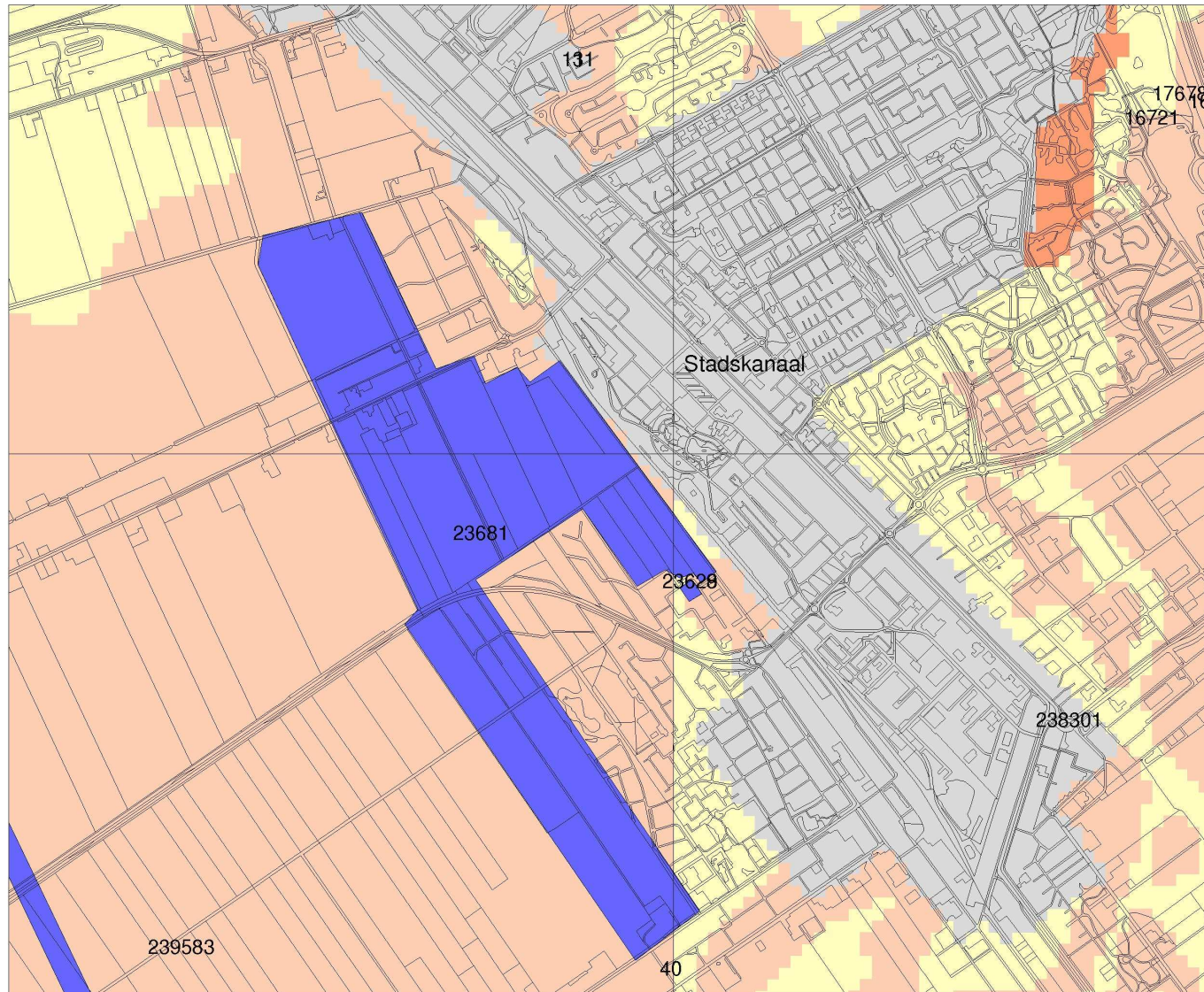
Op de Indicatieve Kaart van Archeologische Waarden (IKAW) wordt het terrein aangegeven als hebbende een lage tot middelhoge verwachting (afb. 3). Er zijn in het gebied geen archeologische monumenten bekend en er zijn vrijwel geen archeologische waarnemingen gedaan. Door ARC bv is in 2003 een verkennende veldonderzoek uitgevoerd in het gebied Buinerhorn (waarnemingsnr. 23681 in afb. 3), direct grenzend aan het hier besproken terrein (Essink & De Roller 2003). In dit aangrenzende gebied is geconstateerd dat de bodem bestaat uit zand, soms moerig, waarvan de bovenste 80 cm is verstoord tijdens en na de veenontginning en de ontwikkeling van het overgebleven land. Ten westen van dit onderzoeksgebied is één waarneming bekend van een hamerbijl, type Muntendam, daterend uit de Late Bronstijd tot Midden-IJzertijd. Nog verder naar het westen is een netverzwaarder uit de Middeleeuwen gevonden.

2.3 Gespecificeerd archeologisch verwachtingsmodel

Op basis van de bij het bureau-onderzoek verkregen informatie kan een archeologisch verwachtingsmodel voor het plangebied worden opgesteld. In het gebied zijn de zandkopjes die mogelijk aanwezig waren in en onder het veen van potentiële waarde. Op deze zandkopjes kon vóór en aan het begin van de veenvorming bewoning plaatsvinden. Het is specifiek van belang om tijdens het veldonderzoek vast te stellen of hiervan sprake is, en of de top van het zand intact is. In het bijzonder bij een intacte top van het dekzand, een (deels) intacte podzoldodem in het zand, kunnen archeologische resten uit het Mesolithicum en Neolithicum worden

24-07-2007

262341 / 558172

Legenda

- TOP10 ((c)TDN)
- ONDERZOEKSMELDINGEN
- IKAW**
- zeer lage trefkans
- lage trefkans
- middelhoge trefkans
- hoge trefkans
- lage trefkans (water)
- middelhoge trefkans (water)
- hoge trefkans (water)
- water
- niet gekarteerd
- WAARNEMINGEN
- PLAATSNAMEN
- PROVINCIES

RACM
Archis2

257155 / 553935

Afbeelding 3 Archeologische verwachtingswaarden en waarnemingen in de omgeving van de onderzoekslocatie, nr. 23629. Bron: Rijksdienst voor Archeologie, Cultuurlandschap en Monumenten (RACM)/Archis II, 24 juli 2007.

verwacht. De vondst van de hamerbijl in het gebied duidt er op dat ook in latere perioden hier sprake is geweest van menselijke activiteiten.

3 Inventariserend veldonderzoek

3.1 Bodemopbouw

In het onderzoeksterrein zijn vier boringen uitgevoerd (zie bijlage 1). In alle vier boringen bevindt zich direct onder een 10 cm dikke bouwvoor (de graszone) het pleistocene dekzand. Er zijn geen resten van veen of een moerige bodem aangetroffen. Bij de boorpunten 1 en 2 is de bodem tot een diepte van 80 cm onder het maaiveld verstoord en bij de boorpunten 3 en 4 bedraagt de verstoringsdiepte 50 cm onder het maaiveld. Er zijn geen resten van een podzol gevonden. De verstoorde zandlaag gaat vrij snel over in lichtgeel tot lichtbruinwit onverstoord zand, de C-horizont.

3.2 Vondsten

Tijdens het archeologische onderzoek zijn er aan het oppervlak geen vondsten gedaan. Van alle vier de boringen is de inhoud van de boorkernen verzameld en nat gezeefd over een zeef met een maaswijdte van 4 mm. De zeefresiduen zijn onderzocht op de aanwezigheid van archeologische indicatoren. Alleen in de verstoorde bovenste 50 cm van boring 4 is een stukje van de steel van een Goudse pijp gevonden. Er zijn geen verdere archeologische indicatoren aangetroffen.

4 Conclusie en aanbeveling

Doel van het onderzoek is het verkrijgen van inzicht in bekende en te verwachten archeologische waarden in en om het plangebied. Op basis van de verworven informatie is een archeologisch verwachtingsmodel voor de onderzoekslocatie opgesteld. In het gebied zijn de zandkopjes die mogelijk aanwezig waren in en onder het veen van potentiële waarde. Het is specifiek van belang om in het veldonderzoek vast te stellen of hier van sprake is, en of de top van het zand intact is. In het bijzonder bij een intacte top van het dekzand, kunnen archeologische resten uit het Mesolithicum en Neolithicum worden verwacht. Het bodemonderzoek wijst echter uit dat er geen intacte podzolbodem in het zand aanwezig is. Integendeel, het lijkt er op dat het zand tot minstens 50 cm diep is verstoord. Ook zijn er geen relevante archeologische indicatoren of vondsten aangetroffen. Daarmee kan gesteld worden dat het terrein vergelijkbaar is aan het grotere plangebied Buinerhorn, dat al in 2003 is onderzocht.

Dit leidt tot de conclusie dat er op het terrein geen verwachting is archeologische resten *in situ* aan te treffen. Daarom wordt aanbevolen het terrein vrij te geven voor de voorgenomen bouwactiviteiten. Dit laat onverlet, dat wanneer bij de uitvoering onverhoopt grondsporen en/of vondsten worden aangetroffen, hiervan direct melding dient te worden gemaakt bij de provinciaal archeoloog, dr. W.A.B. van der Sanden, Drents Plateau, Stationsstraat 11, 9401 KV Assen (tel. 0592-305932, mobiel 06-22662601; w.sanden@drentsplateau.nl).

Literatuur

Berendsen, H.J.A., 1997. *Landschappelijk Nederland*. Assen (Fysische geografie van Nederland).

Essink, M. & G.J. de Roller, 2003. *Een archeologisch inventariserend veldonderzoek (IVO) door middel van bureauonderzoek en boringen in het plangebied 'Buinerhorn' te Nieuw-Buinen, gemeente Borger-Odoorn (Dr.)*. Groningen (ARC-Rapporten 2003-8 = ARC-Publicaties 91).

Bijlage 1 Boorstaten

Locatiebepaling	geschat, detailkaart 1:10
Referentievlak	Nieuw Amsterdams Peil
Maaiveldhoogtebepaling	geschat, overige methoden
Nauwkeurigheid maaiveldhoogte	100 cm

De volgende afkortingen worden in de boorstaten gebruikt.

grondsoort (onderdeel lithologie)	humus (onderdeel lithologie)
Z zand	h2 matig humeus
	h3 sterk humeus
bijmengsel (onderdeel lithologie)	
s1 zwak siltig	

boring 1 *Boormethode: edelmanboring.*

<i>diepte lithologie</i>	<i>kleur</i>	<i>grens</i>	
10 Zs1h3	donker grijs	diffuus	<i>Bodemkundige interpretaties:</i> bouwvoor.
50 Zs1	bruingeel	diffuus	<i>Vlekken:</i> sterk gevlekt, donker bruin. <i>Opmerkingen:</i> rommelig.
90 Zs1	geel	scherp	<i>Vlekken:</i> sterk gevlekt, donker grijs. <i>Opmerkingen:</i> rommelig.
120 Zs1	geel	beëindigd	<i>Bodemhorizont:</i> C.

boring 2 *Boormethode: edelmanboring.*

<i>diepte lithologie</i>	<i>kleur</i>	<i>grens</i>	
10 Zs1h2	donker grijs	diffuus	<i>Bodemkundige interpretaties:</i> bouwvoor.
80 Zs1	donker grijsbruin	geleidelijk	<i>Vlekken:</i> licht gevlekt, licht geel. <i>Opmerkingen:</i> rommelig.
120 Zs1	bruingeel	beëindigd	<i>Bodemhorizont:</i> C.

boring 3 *Boormethode: edelmanboring.*

<i>diepte lithologie</i>	<i>kleur</i>	<i>grens</i>	
15 Zs1h2	donker grijs	diffuus	<i>Bodemkundige interpretaties:</i> bouwvoor.
50 Zs1	donker bruingrijs	geleidelijk	<i>Vlekken:</i> licht gevlekt, licht geel. <i>Opmerkingen:</i> rommelig.
100 Zs1	licht witbruin	beëindigd	<i>Bodemhorizont:</i> C.

boring 4 *Boormethode: edelmanboring.*

<i>diepte lithologie</i>	<i>kleur</i>	<i>grens</i>	
10 Zs1h2	donker bruingrijs	geleidelijk	<i>Bodemkundige interpretaties:</i> bouwvoor.
50 Zs1	donker grijsbruin	geleidelijk	<i>Vlekken:</i> licht gevlekt, licht geel. <i>Opmerkingen:</i> rommelig.
100 Zs1	licht bruin	beëindigd	<i>Bodemhorizont:</i> C.
